

בפרטי מידת הנקיות – חילול ה', שמירת שבת

אנחנו רואים שכל המערכה הזו עוסקת בנושא החברתי, ופתאום באמצע הרמח"ל מביא נושא לכאורה לא קשור לנושא החברתי, חילול ה'.

לכאורה זה נושא של בין אדם למקום. מה הוא עושה בשטח של בין אדם לחברו? הרמח"ל כתב את כל הדברים החברתיים יחד, ושם הוא כתב גם חילול ה'.

למה חילול ה' מופיע בהקשר החברתי?

עוד חכמי ישראל נקטו כך, שחילול ה' זה נושא חברתי. חילול ה' זה חל' מדיני נזיקין. יש לזה כמה ראיות.

מהתורה: איפה מופיע בתורה מקלל ה'? בסוף פרשת אמור. שם יש את פרשת המקלל, ומיד אחרי זה התורה עוברת לדיני נזיקין.

מדייק מזה הרב קוק, שחילול ה', לקלל את ה', זה דיני נזיקין.

המהר"ל מביא ראיה יותר חזקה. המשנה במסכת אבות אומרת "אחד שוגג ואחד מזיד בחילול ה'". למה אתה לא מחלל בין שוגג למזיד? יש הבדל גדול בשאר איסורים.

איפה מצאנו שאין חילוק בין שוגג למזיד? בנזיקין. שם אדם חייב לשלם בין שוגג בין מזיד. נעשה פה נזק, תשלם.

אתה רואה, חילול ה' שייך לדיני נזיקין.

חילול ה' הוא לא פגיעה בה', לה' לא נגרם כלום.

חילול ה' הוא נזק חברתי, שאדם מזיק רוחנית לחברה בגלל הלחץ החברתי.

יש לו מעמד רוחני, כשהוא מתנהג באופן כזה יש השפעת שרשרת, "אה, הוא עשה כך".

גם אם הוא לא התכוון, אנשים מסתכלים ורואים. יש לו השפעה חברתית.

אם רואים שאדם מזלזל בהלכה, גם אם הוא לא התכוון להקרין זלזול, הוא גורם לאנשים לחשוב שההלכה הזו לא חשובה, וזה מקלקל מלא אנשים.

או למשל, אדם שמייצג את התורה ומתנהג באופן לא מוסרי, אז זה מרחיק אנשים מהתורה.

הבעיה היא לא פגיעה בה' אלא בחברה.

לכן המקלל נסקל. המדרש אומר שמשאשאל את ה' למה שיהרג, הרי ה' לא נפגע. אין לזה משמעות, אומר משה.

ה' עונה שזה לא הנושא, אלא החברה. זה שהוא מקלל את החברה, זה יוצר זילות בקודש, וזה מזיק לחברה! הקודש עכשיו נהיה מזולזל, אפשר לקלל אותו. בנזק הזה חייבים לטפל, לכן המקלל נסקל חוץ למחנה.

יוצא שחילול ה' שייך לצד החברתי, כי הוא מזיק לחברה.

לכל אדם עובד ה' יש אחריות חברתית, אנשים חשבו שתורה מחנכת את האדם לשלוט ביצרים שלו, והנה, הם רואים ש"התורה לא כל כך עושה את זה". ההערכה לתורה נחלשה אצלם.

זה נזק נוראי. כמה אנשים כבר איבדו את האמונה שהתורה באמת עוזרת?

זה דבר חמור מאוד.

לכן האחריות היא גם אם אדם עשה זאת בשוגג, זו אחריות אדירה על מה החברה רואה.

חילול ה' זה דבר שמשנתנה כל הזמן, לפי האדם והחברה.

אם נוצר חילול ה', זה נזק, אחד שוגג ואחד מזיד.

את הנזק הזה צריך לשלם, זה לא משנה אם התכוון או לא, צריך לשלם.

לכן אדם צריך להיזהר מאוד שלא יפגע שם שמים, שהיחס לעולם התורה לא יפגע.

קשה מאוד לתקן חילול ה', הגמרא אומרת שאפילו מיתה לא מתקנת את זה. לך תתקן את כל האנשים שנפגעו.

אדם אחד עשה חילול ה', עכשיו תחפש את כל האנשים שנפגעו מזה. זה מעגל שאי אפשר לעקוב אחריו, צריך בשבילי זה מאמצים בלתי נתפסים.

לכן זה עוון שיוהכ"פ לא מכפר עליו, וגם ייסורים לא. זה דבר נורא.

אדם דתי שמייצג משהו ועוקף, אנשים לומדים מזה לזלזל בתורה. צריך מאוד להיזהר.

היצר הרע אומר לנו שזה בסדר, שזה מותר.

אבל יש אחוז מסוים בחברה שעדיין יש לו אמון שיש אנשים שהם בסדר, אנחנו צריכים מאוד להיזהר שזה לא יפגע. זה קצה חוט שעליו אפשר לבנות, צריכים להיזהר מאוד שלא יפגע.

חילול ה' בהקשר החברתי, זו אחריות על כל אחד ביחס להשפעה הסביבתית שיש לו, במודע ושלא במודע, על יראת השמים וכבוד התורה של החברה.

לכל אחד מאתנו יש מעמד. אנחנו מייצגים משהו, בין אם נשים לב לזה ובין אם לא. כיוון שיש לנו אחריות על בניין החברה, אדם צריך לשים לב שהוא לא מזיק לבניין הרוחני של החברה. חילול ה' בשוגג הוא כמו במזיד, כי חילול ה' זה כמו נזק. הזקת לחברה. אדם שהזיק נזק ציבורי גרם בעיה לציבור, לא משנה אם התכוון או לא. זה דבר מאוד משתנה, הוא לפי מעמדו של האדם בדור. הגמרא אומרת שרב אמר שאם הוא לא משלם מיד זה חילול ה'. הרי בכל העולם יש דבר שנקרא תשלום בהקפה. אבל רב, אם הוא לא ישלם מיד, עלול אדם לחשוב שבגלל שהוא רב כזה גדול הוא לא משלם.

נכון שהוא משלם בהקפה, אבל יהיה מי שיסתכל על זה ויגיד שהרבנים לוקחים בלי לשלם כי אף אחד לא מעז לומר להם לשלם.

נכון שזו לא כוונתו של רב, אבל מישהו עלול לפרש את זה כחוסר דקדוק של הרבנים. הרי האדם הזה עבד קשה, מגיע לו הכסף, האחריות להראות לציבור שצריך לשלם לו מונחת על הכתפיים של רב. גם אם הוא לא מתכוון לכך, יש לו אחריות. המסר שיעלה ממעשיו, הוא האם יש לדקדק על תשלום לאדם שעשה עבודה למענך.

ר' יוחנן מדגיש את הפן של בן אדם למקום, לעומתו.

הוא אומר שאם הוא הולל ברחוב סתם ולא לומד תורה ולא מניח תפילין - במעמד שלו זה חילול ה'. במעמדו, אין דבר כזה ללכת סתם ברחוב.

אם יראו אותו כך, זה גורם נפילת מתח רוחני לסביבה.

יש מחלוקת אם חילול ה' זה גם כשהאדם לבד. גם אם אף אחד לא רואה אותו, אבל הוא עושה מעשה שמבטא חוסר כבוד לתורה ולמצוות, זה חילול ה', כי הוא פגע בחדת הקודש שלו.

אם אדם עשה מעשה שנובע מזלזול - לפי הרמב"ם הוא עבר על חילול ה' מול עצמו.

אבל רוב הראשונים סוברים שחילול ה' זה רק מול החברה, כך נוקט הרמח"ל. הוא מביא את חילול ה' כנזק חברתי.

נזקים חברתיים זה דבר משתנה, זה לפי מה שנחשב בעיני הדוק.

זה דורש התבוננות גדולה.

יכול להיות אחד מגדולי הדור, אחד המתמידים הגדולים, שאם נראה אותו יושב ברחוב על ספסל עם מגש פיצה ובקבוקי קולה, אוכל ושומע מוזיקה - זה יהיה חילול ה' למרות שהוא לא עבר שום איסור, שהפיצה כשרה למהדרין והמוזיקה נקיה.

זה סודק משהו אצלנו ביראת השמים שלנו. זה גורם לנו לחשוב שאפשר להיות רגועים במתח הרוחני. אז כולם יורדים ברמה.

גדולה הדור מחזיק את המתח הרוחני של כל העם על כתפיו, זו אחריות רצינית. כל אדם מייצג.

אדם שמייצג את התורה, מסתכלים עליו. אם הוא מתנהג בחוסר הגינות, שם שמים מתחלל! זה כבוד התורה.

כבוד תורה זה שאדם שלומד תורה הוא ישר ומידותיו מתוקנות, אחרת זה גורם ביזיון לתורה! זה גורם לכולם פחיתות בערכם של תורה ומצוות.

זו אחריות עצומה על החברה.

לכן כל אחד צריך לחשוב טוב על ההשלכות החברתיות של מה שהוא עושה.

אנשים מסתכלים אחד על השני, מה לעשות. לכל אחד מאתנו יש השפעה סביבתית.

נושא נוסף שקשור לחברה הוא שמירת שבת.

נשמע מוזר, זה לכאורה דין של בין אדם למקום. למה זה מובא כהתמודדות חברתית? זה דבר גדול, יש בזה משפטים רבים, צריך להקפיד בהרבה פרטי דינים ולהיזהר.

אבל בשביל מה מובאת פה שמירת השבת?
 כי מה שקשה להמון זה להפסיק לדבר במשא ומתן. למה?
 שבת זה יום שאנשים בטלים בו ממלאכה, הם יכולים להיפגש. שבת זה יום של שלווה ושקט, אנשים לא עובדים בו, נפגשים זה עם זה במהלך היום, יושבים ביחד - יש זמן.
 אז מדברים, יש זמן.
 שבת זה היום הכי חברתי בשבוע, עם הכי הרבה אינטראקציה חברתית. כל השבוע אין זמן לזה, כולם עובדים.
 גם בחורי הישיבה במהלך השבוע עסוקים בתפילה, אין זמן לדבר. שבת זה זמן יותר משוחרר, זמן של חברה. דוקא עכשיו נבחנת הסוגיה החברתית - על מה מדברים? סביב מה החברה מתגבשת? מה מחבר אותנו חברתית?
 האם עניינים גשמיים, ענייני עבודה וסידורים? או שמחבר אותנו משהו יותר גבוה?
 בשבת יש לנו אחריות על הקשרים החברתיים, סביב מה הם נוצרים.
 על מה מדברים אנשים בסעודת שבת? מה השיח? ובמפגש אחרי התפילה?
 שבת נועדה בין השאר כדי שנבנה קהליה על בסיס גבוה יותר מהמלאכה היום יומית.
 אם בזמן הזה אנשים מדברים על משא ומתן, זו החמצה ענקית של מטרת השבת.
 יש לך הזדמנות לבנות מכנה חברתי גבוה! אם תדבר על עסקים ופוליטיקה - איך תרומם את החברה למעלה?
 ההזדמנות היחידה ליצור מכנה חברתי היא בשבת, ואתה מחמיץ את זה, "ממצוא חפצך ודבר דבר".
 זו החמצה נוראית! כל מה שאסור לעשות בשבת אסור גם לדבר עליו בשבת.
 אז על מה כן מדברים?
 זה מאוד חשוב לשאול. סביב מה החברה אמורה להתגבש?
 הרי צריך להקדיש זמן להתקהלות החברתית הזו, לשירי קודש, למפגשים חברתיים שמלבנים נושאים של קודש בהם.
 תפילה, סעודת שבת, פיוטים.
 זה יוצר קשרים חברתיים, אבל סביב מה? מה מדבק אותנו? האם הצלחנו להרים פה משהו יותר גבוה מימות החול?
 זה קשה, נצטרך פה להתרומם, זה אתגר חברתי.
 לכן לא מתעסקים בנכסים, כי אתה אחר כך תדבר על זה. זה יעשה נושא שיחה, אם תבדוק מה מצב הנכסים.
 לא בשביל זה יש לך שבת, כל השבוע אתה מדבר על זה. שבת היא הזדמנות לרומם את החברה לשיח עליון יותר.
 גם השבת שייכת לפן החברתי, בפן שהיא מאפשרת לחברה לרומם את עצמה לקשר ברמה אחרת.

השיחה נערכה לפישטחיות הבנתו של העורך,
 וכל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.